

Abonnement pour un an

250 piastres

Adresse :

Idjtihad Constantinople

Téléph-St, 865

XIXème ANNÉE

1 Mai 1924 — No 165

اجتهاد

فلسفی ، اجتماعی ، ادبی ، اقتصادی مجموعه

آبونمان : سنه لکى [۲۴ نسخه]

داخل ایچون ۲ ، خارج ایچون

۲ یچق ایرادر .

اداره خانه سی

جفال اوغلانده « اجتهاد شوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

اون طقوزنجی سنه

نومرو ۱۶۵-۱ مایس ۱۹۲۴



برقیافته بورونك ایستیوردق. فقط مثلاً کیمدیگمز ستره
پاخالون ویاخود فراک، شام قوماشندن ایدی ۱ دیمک که
تنظیمات ادبیاتمزدده، لسان نقطه‌سندن ده نام عصری حرکتده
بولونه مادیق بونک ده سبیلاری وار، که متعاقب مقاله لمزده
ایضاح ایده جگمز. حالبوکه رونه سانس ایله باشلایان اوروپا
ادبیاتلری کلیسا لسانی برافش ایدیلر. رومانیک ادبیات
تدن اولسکی مرحله که قلاسیق دوری درملتلرک کندیلرینی
لسانده بولدقلری زمان دیمکدر. تورکلر، عصری حیات
کیرمک ایچون ایلک حرکتدن بعضی سیاسی تنظیمات حرکتدن
آلتمش بش یتش سنه سوکره لسانده کندی بئلیکلرینی
حسی ایده بیلدیلر. وه اندرون آرفوسی، نی ترک ایتمک
ایچون ادبیاتده اسقولاستیق ذعنیتک حاملیرله مجادله
باشلادیلر.

تنظیمات ایله باشلایان یکی ادبیات ایکی آیری عاملک
تأثیرله وجوده کلشدر. بوماملارک بری اوروپا مدینتک
ابرامی، دیکری، اسکای بیاتک دارلفندن متولد بزکینلکده
ذاتاً تنظیماتک سیاسی جهه سنده ده بونی بویه کوروپورز،
بر طرفدن آوروپا حیاتی، کندی زورله قبوله احیار
ایدیور. دیگر طرفده آسیائی حیات انحطاط دورینه
کیردیکی ایچون عصرلرجه قوللری آره سنده طوتدینی
تورک ملتق طوته میه حق درگلره دوشیور.

ایکینجی مقاله لمزده اسکای ادبیاتک انحطاطی و تنظیمات
ادبیاتک بو انحطاط قارشیسنده بر عکس العمل اوله رق
فاصل انکشاف ایتدیکنی تدقیقه چالیشه جغز.

علی جانب

آیشتهای نظریه سی فصل طوغدی ؟

برملکتک طریق تمدنده قطع ایلدیکی مرحله ر مادی و معنوی
صفحات متنوعه ده احراز ایلدیکی تکاملارک محصلای اولدیفنه
شبهه یوقدر، مملکت مرکز علمی بر نقطه نظر دن درجه ترقیبی تدقیق
ایدیلیرکن، بر قاج سنه دنبری اهلیمزک کشفیات علمییه کوسترمکده
اولدیفی علاقه علما ده تالی ایلش اولدیفی اثبات ایدر.
ازجه اساسات علمییه مزده پک بیوک تحول وجوده کتیره مش
اولان آیشتهای طرفندن اورنایه آلمش اولان «اضافیت

بوتون معنوی و اراقلری اسکای یونان ولاتین حرکتدن
عبارتدر. بناء علیه فرانسزلر بو حرکت میدانده کتیردیکی
قلاسیق ادبیاتدن قور تولق ایچون موجود اوایان کند.
یلکلرینه دونه میخه اجنبی ادبیاتلرینی تقلید ایتمک و
موضوع اوله رق یا اسکای زمانلری ویا اوزاق مملکتلری
انتخاب ایتمک مجبوریتده قالدیلر. خلاصه فرانسزلر تربیه
قلاسیق ایدیلر و روحاً رومانیک دکلدیلر. یسه اوروپا
مدینتی فرانسه یه باقاری آلفه چالیشد بغمز ایچون بومیانده
ادبیاتده ده اونری تقلید ایتمک. رومانیک اولق ایسته ی
ادبیلر من موضوعلرینی یا غرب تاریخندن و یاخود مثلاً
هندستانن آلمق لزومنه قانع اولدیلر. قافالرمزده تنقید
شیمه سی ده دوغمامشدی: ادبیاتلری و ادبی دورلری اساسلریله
سبیلریله برلکده کوره میورلردی. ناچار ملی منبعلردن
الهام آله مادیلر. وبالطبع ادبیاتمزدده کندمز ی بوله مادیق.
چوراق بر تقلید دوره سی قاپاندی، بر آز کیش، فقط
نهایت یسه تقلیددن باشقه برشی اولمان ایکینجی دور آچیلش
اولدی. ادبیاتده بویه اولدیفی کبی سیاسیات و اجتماعیات
طالمرزده حقیقی عصری حیاتی تمامیلر بنسمه مش اوله مادیق.
اوزمندن بوزمانه قدار سکسان بش سنه کچمش اولویور،
تنظیماتک ایجاب ایتدیردیکی ضرورت و نتیجه لری هنوز
بوکون ا کماله چالیلورز.

تنظیمات ایله برابر ادبیاتمزد لسان جهه سی ده نام
عصری رنگینی آله مامشدر. شویله که: تنظیماتدن اولسکی
دیوان ادبیاتی، بوتون عنصرلریله اسقولاستیک بر ادبیاتدی.
شکلاً دار بر چرچوه دن، روحاً معین مفهوم لریله یابیلان
مضمونلردن عبارتدی.

تورکجه دن ماعداصر مجه، مجمه قاعده لرک اسیریدی.
قونوشیلان دیله بابا نمجیدی. تنظیمات ایله باشلایان ادبیاتک
صاحبلری بودار چرچوله کهنه ادبیاتک کفایتلرلکینی
آکلادیلر. آره عصره اسقولاستیق نوعارده شعرلریازمقله
برابر آوروپائی ادبی نوعلری ده تطبیق، توزه ندیلر. (فکرت)
میدانه چیقنجه ادبیات لایق [لادینی] بر چهره آلمش اولدی؛
فقط لسان حالا دیوان ادبیاتک لسانیدی. حالا قونو-
شیلان جانی تورکجه، ادبیات کیره مه مشدی. کویا اوروپالجه

بر نتیجه در. بوضوح ظاهر که تجزیه معین بر کل تشکیل
ایده بیلیر سده بوده ظهور در برشی اول بیلیر. حقیقت و اصل
اوله بیلیمک ایچون قابل تصور بالعموم نقطه نظری داخل حساب
ایتمه ایدر .

مطالعات سابقه بی بر مثال ابله تنویر ایده لم: بر تره نک ایچنده
بر حادثه وقوعه کلدیکی تصور اولسون؛ بو حادثه بی بوجه آتی
اوچ راصد تحت مشاهده آله بیلیر :

۱ تره نک ایچنده بولنن یعنی تره نه نظراً حال سکونده
بولنن راصد ،

۲ ارض اوزرنده طوران ویا بر سرعت مستقیمه منتظمه ایل
یورون بر راصد ،

۳ تره نه نظراً لاعلی التمین بر حرکتی حائر راصد .
حادثه مذکور بی بوارج راصد بشقه بشقه تاقی ایده بیلیر. هر
برینک صورت تلقی اضافی یعنی کفیدینه کوره بر حقیقت در. فقط
حقیقت مطلقه هانک بیلیمک تلقی اولدیفنه نصل حکم ایتمی ؟

بو مسئله بی حل ایده بیلیمک ایچون الکطبی بر فکره انبأ
علما، بالعموم حادثاتی کائناتده سکون مطلق حائده بولنن بر شیه
ارجاع اتمک ایسته مشدر . اگر کائناتده سکون حائده بر راصد
یوله بیلیر سده بونک مشاهده ایده جی حادثات بالطبع محض
حقیقت اولور .

فی الواقع بالادکی تره نه مثالی تصور ایلدیکن راصد لک
هر اوچی ده حقیقت حالد حرکتده بولونیور. ارض اوزرنده طوران
راصد بیلر ارض ایلر بر لیکه کونش اطرافنده وکندی محوری
اطرافنده حرکتده اشتراک ایدور. حتی شمس اوزرنده بر راصد
دخی تصور اولونسه هیئت شمسیه نکده طاقیه ثابت یلدرلر نظراً
حال حرکتده بولندی جهته راصد یزینه حال سکونده
بولنیه حق! ثابت دینلن یلدرلرک بیلر بعض کونا حرکتی حائر
اولدنی تبین ایتش اولسه نظراً کائناتده بر نقطه استناد تشکیل
ایده بیلیمک مادی بر شیه بولنه یعنی قناعتی حاصل اولمدهی .

حال سکونده مادی بر شیه عدم وجودی اوزرنه هر طرفی
املا ایلدی قبول ایدیلن اثیرک ثابت اولوب اولدنی خصوصیت
تدقیقه باشلانندی صرف ایدیلن مساعی بودفه موفقیته نتیجه پذیر اولدی.
بر جسم حرکت ایتسه بیلر احتوا ایلدی اثیرک بو حرکتده اشتراک
ایتمه دیک اثیرک سکون مطلق ایچنده بولندی تظاهر ایلدی .
بوتجه کائنات حقیقی بر ضرورت. ایضاً نقطه نظر دن پک
مهمدی . چونکه اثره نظراً حال سکونده بولنن بر راصد سکون
مطلق ایچنده بولنه جفندی حادثاتی ایچنی کندیسی بلاخطا مشاهده
ایده بیلیمک !

دیکه سکون مطلق ایچنده بولنن جسم اثره نظراً
بر حرکتی حائر اوله جقلر و اجسامک بو حرکتلری بر نوع « اثیر
روزکاری » پیدا ایده جک !

ایسته بتون قیامت بواثیر روزکاری میدان ثبوت وضع

نظریه سنک مملکت زده ده اولدیر مش اولدنی مرق جدأ شایان
افتخار بر اثر ترفیدر بو مرق یا لکن بیوک شهر لر مرک بض
متفکر لر بیه منحصر قالمش اولدنی ظن ایدلسون! آناطولیونک
هر تورلو وسائطن محروم کوشه لر بیه ورنجه یه قدر علمک کشفیاتی
بیوک علاقه اولدیر دینی بیوک بر حس غرور ایلر بالذات
مشاهده ایلیم .

خلاصه هر طرفه عینی سؤاله معروض قالدیم : « آبنشتاین
نظریه سی نه در ؟ »

•••

بوظرفه جدیدی سهولته احاطه ایده بیلیمک ایچون بوجه
آتی بیلمه سی لازمکن بر اساس وار :

« هر شیه ک حقیقی انجق تجربه ایلر اکلادیلیر » ایسته عام
بشرک تحری حقیقت وادیسنده عصر لردن بری دوام ایدن
تدقیقاتی نتیجه سنده واصل اولدنی و عمومک مظهر قبولی اولان
نقطه همه !

تجربه نک تأکید ایلدنی هر نظریه مقبول، دیگر لری ایسه
فکر بشرک حقیقته توافق ایتمین نتیجه سیندن بشقه برشی دکل!
انجق تجربه دینلدی زمان بولکه ک واسع و عمومی معناسنده
تلقی ایدیمک لازمکایر یعنی تکلیف اولان نظریه بالعموم حادثاتده
تشکیل ایدلی و بوجاهتک هر بری نظریه بی تأکید ایتلیر .
قانون طبیعتده استثنای اوله میه جفندی اگر بالفرض بیکره بالغ
اولان حادثات ایچنده یا لکن بری نظریه بی جرح ایتسه ، بونک
نظمیندن در حال شبهه ایدیلرک دهامکمل بر نظریه تحری سنده
توسل ایتلیر .

مقبول بر نظریه نک دیگر بر خاصه سیده حادثات جدیده نک
وقوعی اولدن بیلیر می و وقوعی اولدن بیلیر دیک حادثات
عند تجربه عیناً ظهور ایتلیر .

تحری حقیقت خصوصیتده انبأی لازمکن بو اساسات
حقیقه بونکون هر کس متقدرد .

شو ایچنده یسادیقن کائناتک عمومی بر ایضا حق اعطا اتمک
اوزره عصر لردن بری دوام ایتمی اولان تحریات حکمی و هیئیه ایلر
ثابت اولمدر که ظاهراً صوک درجه ملاق کورون حادثات طبیعت
آرغه سنده ، کائناتک مشکل بولندی عناصر و قوتلرک تنوعه
رغمأ محتمم روحوت موجودا عجیباً طبیعتده فکر بشرک کشف
ایلدیکی شو اتمک جدأ موجودی یوقسه بوزم عندی رتلفیزدن
عبارتی ؟ فکر بشر خارجنده یعنی اونک تلقی و حس ایلدی
موجودات ابله علاقه دار اوله یان بر علم خارجی تصور ایدیلر .
زیرا بولر بر کائنات غیر قابل تدقیق اولور .

شوحاله کوره ظواهر موجودات ایچنده حقایق مطلقه نصل
تفریق ایدیمک لازمکایر جکی قرار لاشدیر مرق ایجاب ایده جکدر .
حقیقت مطلقه انجق متفکر بیک مشترک قبول ایده جکایر خصوصیتدن
عبارت و طبیعتک بالعموم مفاظر حکمی سنک ترکیبندن متحصل

نتیجه‌ای اولاً در دینی، اخلاقی، بدیعی یکپارگی وجوده
کثیر در کدن سو کرا می‌طلریینه نشر ایدر لر . بویکیلیک بر تقلید
قانونیه جمهوره سرایت ایدر . (تارد) که نظر نده صنعتك منشأی

ایشته صنعتكار دینیان مبدع بر فرد در ، بر صنعتك تعمینی
ایسه تقلیدك دینیان روحی سرایتك محمولی در . (تارد) كه
فردی نظریه‌سنة ایکی جهتدن اساسیهجه اعتراض ایتك
ممکن در : بر کره فردی دینی، اخلاقی، بدیعی مؤسسه لرك
عاملی قبول ایتك ممکن دكل در . چونكه بالذات بومبدعلرك
ظهوری ایچون بعض خارجی شرطلر وارد . مبدعلر
بعض جمعیتلرده و معین اجتماعی شرطلر داخلنده ظهور
ایده بیلیمشدر . صو کرا هر یکلیك کر چه تقلیدله سرایت
ایدر سه ده هر یکلیك ساری اولماسی، مطلقاً تقلیدلده سی
لازم کلز . موفق اولان تجددلر کبی، موفق اولمایانلری،
یا خود بر مدت ایچون موفق اولمایانلری ده وارد . شو .
حاله بر یکلیك تقلید ایدله سی ایچون هر شیدن اول
تقلید ایدلك امکانی و ضرورتی موجود اولقی لازم در .
بریکلیك تقلیدینك ممکن اولماسی نه یارار ، تقلید ایچون
اساس اولان آرزو ، احتیاج بالذات تقلید ایدنلرك روحنده
موجود اولماقدن صو کرا ۱۲ .

شو حاله تاریخده هر هانکی بر تجدد تقلید ایدلیدی
ایچون تأسس ایتمه مشدر ، بلکه تأسسی ضروری بر احتیاج
اولدینی ایچون تقلید ایدلشدر . دیگر جهتدن (تارد)
بویکیلیك منشأی فردك خلقتنده ، وراثتده بولیور .
حال بوکه ایده آلیرم ، رومانیزم . کبی مسلک انسانی
تلقیلر افاده ایدر لر . بو تلقیلرله مناسبی اولمایان
عضوی تحوللرك ، عضوی فرقلرك صنعتی و اونك روحی
اولان تحوللرینی وجوده کتیرمه سی ناصیل ایضاح ایدله .
بیلیر ۱۲ عضویتله وجوده کان تحوللرك . دینی ، اخلاقی،
بدیعی بر ماهیتی یوق در . اسلامیتك ظهوری، ووسونك
اجتماعی فیکرلری، (قانت) فلسفه سی، بهوفنك موسیقیسی
دوخریدن دوعرییه بو بویك آداملرك وراثتیه ناصل
ایضاح ایدله بیلیر ؟ ۱ کر چه (حضرت محمد) ی ، ژان
ژاق ، قانتی ، بهوفنی زنکین بر خیلله و قوتلی بر حساسیت
صاحبی اوله رق قبول ایتك پك دوعری در ؛ فقط زنکین

مسئله سندن قوبمشدر . فی الواقع بتون عملکترلده ی علمانك بو
خصوصده صرف استدکاری مساعی هب مننی نتیجه لره منجر اولدی
اجسامك اثره نظراً حرکتی بر تورو موقع ثبوت وضع ایدله مدی .

علم بوضورتله جیمماز بر یوله کیرمشدی . اجسامك اثره نظراً
حائز اولدینی حرکتك موقع ثبوت وضع ایدله مه مستك اسبابی
ایضاح ایدمه بن علما بویك برانکسار خیاله اوغرامشدی . . .
ایشته (نیوتون) دن مدور علمز ، شوايضاح ایتدیکمز حال
مذبذبده بولندینی بر آنده ، ۱۹۰۵ سنه سنده (آینشتاین) ظهور ایدی
وجهان علماسنه فارشی آلدینی وضعیت شومعنائی متضمن ایدی :
«ای بیخبر ! سرعتی مساحه ایچون باید یکنز حسابات
خطا آلود در . زیرا نه مسافه و نه زمان ، مطابق دکلدر . بونلرك قیمتی
هر اصدك حائز اولدینی سرعتیه تابع و بناء علاوه اضافیدر »
ایشته آینشتاین بو صورتله اضافیت نظریه سی تأسس ایتش
اولیوردی . ظالم موئی الیه بونظریه یی اولاً «اضافیت محدوده» نامیه بر برینه
نظراً سرعت مستقیمه منظمه یی حائز اصدلره طائد شق خصوصیه
تطبیق وبعده «اضافیت عمومیه» عنوانیه بر برینه نظراً هر هانکی
بر حرکتده بولان اصدلره تشمیل ایدرك نظریه سی ایکی حله ده
توسیمه موفق اولمشدر .

نظریه جدیده ، مکان وزمانك مطلقیتنه استناد ایدن (نیوتون) دن
مدور علم عتیقك ایضاحنه موفق اوله مدینی حادثاتی بسیط بر صورتده
ایضاح ایدلشدر دیگر طرفدن آینشتاینك اولدن وقوعی کشف
ایلدیکی حادثات جدیده دخی عیناً ظهور ایتش و تجربه نك متعدد
تأکیدلرینه مظهر اولمشدر ،

کائناتده ظاهر آفات مطابق بر طرزده کورین حادثات متنوعه یی
محدود مبدلر مستند وحدت نظره ارجاع ایتك ، اضافیت نظریه سی
بر نظریه نك الك مهم اوصاف و شرائطی حائز بولتمه در . ایکی سنه مقدم ،
فرانسه نك الك بویكك عرفان مؤسسه لرندن اولان «قولزده فرانس»
ده آینشتاینك بالذات حضوریه جریان ایدن مناقشات علمیه دخی
اعتراضلرك ضعیف نقطه لری میدانه قوبمش و نظریه جدیده نك متین
بر صورتده تأسیسنه خادم اولمشدر .

دارالفنون فن مدرسه سی مدرسلرندن

محمد رفیعی

۴ - صنعتك عاملی دهامی در ؟

فرانسز روحیاتجیسی (غابریل تارد) ك فیکرنجه
دینی، اخلاقی ، بدیعی بتون تجددلرك عاملی فردلدر :
بعض فردلر هر هانکی بر سبیلله دیگر لرندن فرقلی ، اوریش
ینال اوله رق دنیا به کلیر لر . و یارادیلشدرنده کی بو فرقك